

ПрАТ «ВНЗ «МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»
ОДЕСЬКИЙ ІНСТИТУТ

Кафедра права та правоохоронної діяльності

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор
Одеського інституту ПрАТ
«ВНЗ «МАУП»

Ольга КУЗНЕЦОВА

СХВАЛЕНО на засідання кафедри
права та правоохоронної діяльності
Протокол № 6 від «29» серпня 2025 р.
Завідувач кафедри

Віктор ПЬОХОВ

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ**

спеціальності: **081 Право**
(шифр і назва спеціальності)

освітнього рівня **перший (бакалаврський)**
(назва освітнього рівня)

освітньої програми: **«ПРАВО»**
(назва освітньої програми)

Розробник (-и) силябусу навчальної дисципліни:

Бахтіна Юлія Сергіївна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри права та правоохоронної діяльності

Викладач:

Бахтіна Юлія Сергіївна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри права та правоохоронної діяльності

Силабус розглянуто на засіданні кафедри права та правоохоронної діяльності Одеського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП».

Протокол від «29» серпня 2025 р. № 6

Загальна інформація про навчальну дисципліну

Назва навчальної дисципліни	<i>Адміністративна відповідальність</i>
Шифр(и) та назва(ви) спеціальності(стей)	081 Право
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Статус дисципліни	обов'язкова
Кількість кредитів і годин	4 кредити/120 год. Лекції: 34 год. Семінарські/практичні заняття: 16 год. Самостійна робота: 70 год.
Терміни вивчення дисципліни	V семестр
Мова викладання	українська
Вид підсумкового контролю	Екзамен
Сторінка дисципліни на сайті	https://odessa.maup.com.ua/about-institute/kafedry/kafedra-prava/

П.І.Б. викладача	<i>Бахтіна Юлія Сергіївна</i>
Науковий ступінь	кандидат юридичних наук
Вчене звання	
Дисципліни, які викладає НПП	Інформаційні технології в юридичній діяльності, Адміністративне право, Адміністративна відповідальність, Адміністративне судочинство
Напрями наукових досліджень	Проблеми належного управління в контексті верховенства права, інформаційне забезпечення юридичної діяльності
Посилання на реєстри ідентифікаторів для науковців	https://scholar.google.com.ua/citations?hl=ru&pli=1&user=FqWGjU0AAAAJ
Контактна інформація викладача:	
Е-mail	j-i-l@ukr.net
контактний телефон	097-396-66-54
Портфоліо викладача на сайті Інституту	https://odesa.maup.com.ua/bahtina-julija-sergi/

1. Коротка анотація до дисципліни. Обов'язкова дисципліна професійної підготовки. Навчальна дисципліна «Адміністративна відповідальність» побудована таким чином, щоби забезпечити послідовне та і логічне викладення матеріалу, розкривши основи предмету. На основі систематизації нормативно-правових і наукових основ адміністративного права. Студенти досліджують ефективність застосування адміністративних норм, а також його юридичних результатів. Курс передбачає вивчення теорії і практики адміністративного права.

2. Метою викладання навчальної дисципліни «Адміністративна відповідальність» є опанувати основні теоретико-правові положення, що стосуються поняття, властивостей і принципів адміністративної відповідальності; усвідомити сутність, загально-правових ознак і елементів юридичних складових адміністративного правопорушення; ознайомитися з системою й характеристиками адміністративних стягнень і специфікою їх накладення; навчитися аналізувати юридичні складові окремих адміністративних правопорушень і особливості провадження у справах про адміністративні правопорушення уповноваженими на те органами..

3.Завдання: В результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні:

знати:

- основні теоретико-правові положення інституту адміністративної відповідальності;
- систему та структуру чинного законодавства України про адміністративні правопорушення, зокрема КУпАП;
- характеристику юридичних складових окремих адміністративних проступків;
- загальні правила накладення адміністративних стягнень;
- особливості адміністративної відповідальності окремих категорій суб'єктів;
- адміністративно-юрисдикційні повноваження державних органів (посадових осіб);
- порядок здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення та заходи його забезпечення;

вміти:

- застосовувати положення КУпАП, та інше законодавство України про адміністративні правопорушення в конкретних правових ситуаціях;
- тлумачити положення статей КпАП України;
- кваліфікувати конкретні адміністративні правопорушення;
- визначати підвідомчість окремих адміністративних правопорушень;
- правильно вирішувати питання щодо застосування заходів забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення;
- складати відповідні адміністративно-процесуальні документи, зокрема протокол про адміністративне правопорушення.

4. Формат курсу: очний (offline) та заочний(online). Проведення лекцій, семінарсько-практичних занять та консультацій, самостійної роботи студентів (СРС) для кращого розуміння тем курсу, індивідуальних завдань (ІНДЗ).

5. КІНЦЕВА МЕТА КУРСУ – отримання студентами високого рівня знань та навичок з питань сутності адміністративної відповідальності для застосування при

складанні державних іспитів, вивченні інших дисциплін, при здійсненні випускниками практичної діяльності та виконанні завдань фахівця в будь-якій галузі господарювання та управління персоналом в умовах адміністративної реформи, реформи системи органів виконавчої влади, постійної зміни законодавства.

6. Тривалість курсу. 120 годин (4 кредитів ЄКТС), з них: 50 годин аудиторної роботи; 70 години – самостійної роботи, екзамен.

7. Статус дисципліни: *обов'язкова (для заочної/денної форм навчання)*

8. Пререквізити: (Prerequisite): знання, уміння і навички, здобуті при вивченні кримінального та адміністративного права, кримінально-процесуального та адміністративно-процесуального права.

9. Технічне й програмне забезпечення /обладнання:

Програмне забезпечення для доступу для законодавчої бази на сайті: www.rada.gov.ua/laws. Використання комп'ютерів Одеського інституту з їх програмним забезпеченням, власних ноутбуків для презентацій результатів СРС, екрана в ауд. 1, принтера. Передбачено роботу в ІНТЕРНЕТ та спілкування електронною поштою, в Zoom та за допомогою Вайберу.

10. Політика курсу – політика відвідуваності та наявності у студента необхідних нормативно-правових джерел, комунікації з викладачем та користування електронними девайсами, дотримання вимог Етичного кодексу студента та академічної доброчесності. Прослуховуючи цей курс, Ви погодились виконувати положення академічної доброчесності: Складати всі проміжні та фінальні завдання самостійно без допомоги сторонніх осіб. Надавати для оцінювання лише результати власної роботи, а не плагіат. Не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити ваші результати чи погіршити/покращити результати інших студентів. У випадку порушень цих вимог – реагування відповідно до Етичного кодексу Інституту. Не вітаються запізнення на пари та пропуски занять. Студент має виконати в кожному модулі самостійну роботу та одну за семестр ІНДЗ (реферат, доповідь, презентація, есе, проєкт), за ІНДЗ зараховується активна студентська наукова робота в межах Клубу «ФЕМІДА». Оформлення рефератів, есе, доповідей, контрольних робіт має здійснюватися за зразком на сайті Інституту, вкладка «Студенту – Зразки. Методрекомендації – Метод. рекомендації до курсових та інших письмових робіт», наприкінці рекомендацій див. вимоги до оформлення джерел за ДСТУ-2015. Порушення вимог оформлення тексту та джерел дасть підставу вважати в роботі наявність плагіату, і роботу не буде зараховано. РПД 1 та РПД 2 разом з ІНДЗ складуть РПД, що буде переведений в бали ЄКТС.

11. Зміст дисципліни: Курс складається з двох змістових модулів. Кожен модуль, у свою чергу, складається з лекційної та семінарської частин:

Змістовий модуль 1. Загальна частина

Змістовий модуль 2. Особлива частина

12. Форми і методи навчання.

Основними видами навчальних аудиторних занять є **лекції, семінарські заняття, консультації.**

При викладанні **лекційного матеріалу** передбачено поєднання таких форм і методів навчання, як лекції-бесіди, лекції-візуалізації.

При проведенні *семінарських занять* передбачено поєднання таких форм і методів навчання як робота у малих групах, дискусія, публічний виступ, групові та індивідуальні проєкти та кейс-завдання.

Ви самостійно працюєте з інформацією вдома, зокрема з використанням мережі Інтернет (*див. рекомендовану літературу*), під час занять виконуєте усні та письмові завдання, виступаєте з доповідями і презентаціями, підготовленими як групою так і індивідуально, моделюєте поведінку у конкретних професійних ситуаціях. Програмою курсу передбачено такі проєкти:

- Виступ-презентація за темою *індивідуального завдання* (ІНДЗ)
- Виступ-інформування за темами семінарських занять.

13. Оцінювання знань здійснюється відповідно до «Положення про систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти в ПрАТ «ВНЗ «МАУП»» (<https://surl.lt/dznawo>)

Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	4	4	6	6
Відвідування семінарсько-практ. занять	1	4	4	6	6
Робота на семінарсько-практичному занятті	10	2	20	2	20
Виконання завдань для самостійної роботи	5	1	5	1	5
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25
Виконання ІНДЗ	30				
Разом	-		58	-	62
Максимальна кількість балів: 150 100 б.ЄКТС, іспит					
7 семестр: $150:100=1,5$ Студент набрав X балів; Розрахунок: $X: 1,5=$ загальна кількість балів ЄКТС студента.					

14. Критерії оцінювання ІНДЗ

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна оцінка (у балах)
1	Формулювання мети і завдань роботи	2
2	Складання плану, чіткість і послідовність викладу матеріалу	3
3	Обґрунтоване розкриття проблеми, аналіз різних інформаційних джерел (наукових видань, навчальної літератури, періодичних видань, матеріалів мережі Internet), критична та незалежна оцінка різноманітних точок зору, позицій, аргументів	10
4	Зв'язок з реальною практикою, аналіз діяльності окремих організацій, конкретних проблемних ситуацій	5
5	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання поставлених завдань, творчий підхід до виконання ІНДЗ	5
6	Якість оформлення роботи	5
	Разом	30

15. Оцінка модульної контрольної роботи (максимально 25 балів):

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS		Примітка
		Оцінка	Пояснення	
22-25	Відмінно	A	Відмінно (відмінне виконання завдання без помилок, вміле використання додаткової літератури)	допускається 1 незначна помилка
18-21	Добре	B	Дуже добре (виконання завдання лише з незначною кількістю помилок)	не більше 2-х
15-17		C	Добре (вище середнього рівня з кількома помилками)	не більше 4-х
12-14	Задовільно	D	Задовільно (загалом вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)	Більше 4 помилок
9-11		E	Достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)	велика кількість істотних помилок
5-8	Незадовільно	FX	Незадовільно (з можливістю повторного складання)	грубі помилки
0-4		F	Незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)	загальне незнання матеріалу

16. СХЕМА КУРСУ:

№	Курс 3 Семестри – 5 ТЕМИ	Л	С П З	ІКР	СРС	Фор- ма конт- ролю	Приміт- ка
Змістовий модуль 1. Загальна частина (т. 1 – 4)							
1. Загальні положення адміністративної відповідальності							
1	Поняття та основні ознаки адміністративної відповідальності	2	1			СР, ІЗ	
2	Підстави звільнення від адміністративної відповідальності	2	1			СР, ІЗ	
3	Адміністративне правопорушення: поняття та юридичний склад	2	2			СР, ІЗ	
4	Система та порядок накладення адміністративних стягнень	2	2			У, Т, СР, ІЗ	
5	Органи, уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення	2	2			У, СР, ІЗ	
Модульний контроль – 1		-	2			МК: К+КР	
Змістовий модуль 2. Особлива частина (т. 5-10)							
1. Види адміністративних правопорушень							
6	Адміністративні правопорушення на транспорті, у галузі шляхового господарства та зв'язку	2	2			У, Т, З	
7	Адміністративні правопорушення, що посягають на громадський порядок і громадську безпеку	2	2			У, Т, СР,З, ПК	
8	Адміністративні правопорушення, що посягають на встановлений порядок управління	2	1			СР, ІЗ	
9	Адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією	2	1			СР, ІЗ	
10	Провадження у справах про адміністративні правопорушення	2	2			У, СР, ІЗ	
Модульний контроль – 2		-	2			МК: К+КР	
В С Ь О Г О:		20	20	Щомісяця	50	Екзамен	120

17. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання: Екзамен

Відбувається у формі надання письмових відповідей та в разі потреби додаткового усного спілкування.

18. Орієнтовний перелік питань для семестрового комплексного контролю

1. Завдання законодавства України про адміністративні правопорушення та адміністративну відповідальність.
2. Заходи запобігання адміністративним правопорушенням в Україні.
3. Забезпечення законності при застосуванні заходів впливу за адміністративні правопорушення.
4. Основи відповідальності військовослужбовців за вчинення адміністративних правопорушень.
5. Поняття та сутність адміністративно-правової відповідальності.
6. Відокремлення адміністративної відповідальності від інших видів правової відповідальності.
7. Підстави адміністративної відповідальності.
8. Обставини, які виключають адміністративну відповідальність.
9. Спільні та відмінні ознаки крайньої необхідності та необхідної оборони.
10. Підстави та умови звільнення від адміністративної відповідальності з передачею матеріалів на розгляд громадської організації або трудового колективу.
11. Звільнення від адміністративної відповідальності через малозначність правопорушення.
12. Визначення адміністративного правопорушення.
13. Основні ознаки адміністративного правопорушення.
14. Проблема суспільної небезпеки адміністративного проступку.
15. Поняття складу адміністративного правопорушення.
16. Структура юридичного складу адміністративного правопорушення.
17. Відмінність адміністративного правопорушення від злочину.
18. Відмінність адміністративного правопорушення від дисциплінарного проступку.
19. Сутність адміністративних стягнень.
20. Мета накладення адміністративних стягнень.
21. Види адміністративних стягнень.
22. Загальні правила накладення адміністративних стягнень.
23. Строки накладення стягнення.
24. Обставини, що пом'якшують відповідальність за адміністративне правопорушення.
25. Обставини, що обтяжують відповідальність за адміністративне правопорушення.
26. Загальна характеристика адміністративних правопорушень на транспорті, у галузі шляхового господарства та зв'язку.
27. Об'єкт та об'єктивна сторона адміністративних правопорушень на транспорті.
28. Суб'єкт (загальний та спеціальний) адміністративних правопорушень на транспорті.
29. Суб'єктивна сторона адміністративних правопорушень на транспорті.
30. Система адміністративних правопорушень на транспорті.
31. Правопорушення, скоєні особами, які керують транспортними засобами.
32. Правопорушення, скоєні посадовими особами, відповідальними за безпеку руху й експлуатацію транспортних засобів.
33. Загальна характеристика системи адміністративних правопорушень проти громадського порядку та громадської безпеки.
34. Поняття громадського місця.
35. Юридичний склад правопорушень проти громадського порядку та громадської безпеки.
36. Поняття громадського порядку та його складові.
37. Загальна характеристика адміністративних правопорушень, що посягають на встановлений порядок управління.

38. Поняття встановленого порядку управління та його складові.
39. Юридичний склад адміністративних правопорушень, що посягають на встановлений порядок управління.
40. Порушення паспортних правил.
41. Поняття та зміст корупції як соціально-політичного явища.
42. Види адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією.
43. Суб'єкти адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією.
44. Адміністративна відповідальність за вчинення адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією.
45. Загальна характеристика адміністративних правопорушень в галузі охорони праці і здоров'я населення.
46. Загальна характеристика адміністративних правопорушень, що посягають на власність.
47. Загальна характеристика військових адміністративних правопорушень.
48. Загальна характеристика адміністративних правопорушень, що посягають на здійснення народного волевиявлення.
49. Загальна характеристика провадження у справах про адміністративні правопорушення.
50. Учасники провадження у справах про адміністративні правопорушення.
51. Процесуальні гарантії захисту прав особи, яка притягається до адміністративної відповідальності.
52. Докази в провадженні у справах про адміністративні правопорушення.
53. Види органів (посадових осіб), уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення.
54. Розмежування компетенції органів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення.
55. Порядок утворення колегіальних органів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення.
56. Правомочність засідань колегіальних органів.
57. Повноваження посадових осіб, які розглядають справи про адміністративні правопорушення.
58. Малозначність адміністративного проступку, загальна характеристика.
59. Джерела адміністративної відповідальності.
60. Процесуальні документи, загальна характеристика.
61. Протокол про адміністративне правопорушення, основні вимоги КУпАП
62. Процесуальні особи.
63. Процесуальна відмінність свідка від понятого.
64. Процесуальна відмінність захисника від представника.
65. Експерт у справі про адміністративне правопорушення, права та обов'язки.
66. Свідок у справі про адміністративне правопорушення права та обов'язки.
67. Права особи, яка притягується до адміністративної відповідальності.
68. Фактичні підстави адміністративної відповідальності.
69. Юридичні підстави адміністративної відповідальності.
70. Процесуальні підстави адміністративної відповідальності.
71. Нормативно-правові джерела адміністративної відповідальності.
72. Категорії адміністративних справ які розглядаються судом.
73. Види адміністративних стягнень. Основні та додаткові адміністративні стягнення.
74. Мета адміністративної відповідальності.
75. Адміністративна відповідальність, як різновид юридичної відповідальності, притаманні ознаки.

76. Порядок накладання адміністративного стягнення.
77. Факультативні ознаки суб'єктивної сторони адміністративної відповідальності.
78. Загальна характеристика та відмінність умислу від необережності, як різновидів суб'єктивної сторони адміністративного правопорушення.
79. Адміністративна караність загальна характеристика.
80. Винуватість, як ознака адміністративного правопорушення.
81. Злісна непокора розпорядженню або вимозі поліцейського, як адміністративне правопорушення.
82. Накладення адміністративних стягнень при вчиненні кількох адміністративних правопорушень.
83. Разові та тривалі адміністративні стягнення, приклади.
84. Порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності.
85. Порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків.
86. Порушення вимог фінансового контролю.
87. Порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів.
88. Незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових повноважень.
89. Невжиття заходів щодо протидії корупції.
90. Поняття та характеристика латентності адміністративних правопорушень.

19. Шкала відповідності оцінок

Сума балів за всі види навчальної діяльності	ОцінкаECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для заліку, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
68-74	D		
60-67	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

20. Рекомендовані джерела (література):

Основні нормативні джерела

1. Конституція України від 28 червня 1996 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення (зі змінами та допов. від 21 груд. 2010 р.) // Відомості Верховної Ради України. — 1984. — № 51. — Ст. 1122.
3. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII// Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 31. – Ст. 545.
4. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 40-41. – Ст. 379.
5. Про запобігання корупції : Закон України № 1700-VII від 14.10.2014 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2014. – № 49. – Ст. 2056.

6. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України № 2229-VIII від 07.12.2017 року // Голос України. — 2018. — № 4.

Основна:

7. Колпаков В.К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право). – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 256 с.

8. Адміністративна відповідальність та провадження в справах про адміністративні правопорушення / За заг. ред. О.В. Кузьменко. – К. : «Центр учбової літератури», 2016. – 388 с.

9. Олефір В.І., Черній В.В., Лошицький М.В. Охорона громадського порядку в сучасних умовах. Навч.-метод. посіб. – К.: Нац. акад. внутр. Справ України, 2003.– 133 с.

10. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ: навч. посібник / Київський національний ун-т внутрішніх справ / Є.М. Моїсєєв (заг.ред.). — К. : КНТ, 2008. — 263с.

11. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Науковопрактичний коментар. Васильєв А.С.. Х.: Одиссей, 2010. – 1024 с

12. Стеценко С.Г. Адміністративне право України: навчальний посібник. – К.: Атіка, 2008. – 624 с.

13. Відповідальність за адміністративні правопорушення /авт.-упоряд.: Е.Ф. Демський, О.С. Демський. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 416 с.

14. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ: навч. посібник / Київський національний ун-т внутрішніх справ / Є.М. Моїсєєв (заг.ред.). — К. : КНТ, 2008. — 263с.

15. Доненко В.В., Гаркуша В.В. Безпека дорожнього руху: дослідження в юридичних науках / Доненко В.В., Гаркуша В.В. Посібник. Д.: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. – 2011. – 65 с.

Додаткова література:

1. Негодченко О.В. Організаційно-правові засади діяльності органів внутрішніх справ щодо забезпечення прав і свобод людини: Монографія. – Днськ: Вид-во Дніпропетровського ун-ту, 2003. – 448 с.

2. Організаційно-правові основи охорони громадського порядку в сучасних умовах: Науково-практичний посібник / Новіков В.В., Чистоклетов Л.Г., Ковалів М.В., Скиба Л.Д. – Львів, 2003. – 136 с.

3. Негодченко О.В. Забезпечення прав та свобод людини органами внутрішніх справ України: Монографія. – Д.: Поліграфіст, 2002. – 416 с.

4. Зразки протоколів про адміністративні правопорушення, складання яких підвідомче Національній поліції практич. посіб./авт.-уклад.: Т.П. Мінка, Р.В. Миронюк, В.А. Глуховеря та ін. – Х. Право, 2016. – 182 с.

5. Колпаков В. К. Склад адміністративного проступку : [лекція] / В. К. Колпаков, В. В. Гордєєв ; Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича ; Акад. суддів України. – Чернівці : Чернів. нац. ун-т, 2011. – 40 с.

6. Курс адміністративного права України : підручник / В. К Колпаков, О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух, В. Д. Сущенко [та ін.]. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Київ : Юрінком Інтер, 2013. – 872 с.

Інтернет-ресурси:

1. <http://www.president.gov.ua/> – Офіційний сайт Президента України.

2. <http://www.rada.gov.ua/> – Офіційний портал Верховної ради України.
3. <http://www.kmu.gov.ua/> – Офіційний портал Кабінету міністрів України.
4. <http://www.scourt.gov.ua/> – Офіційний сайт Верховного Суду України.
5. <http://court.gov.ua/> - Судова влада України